

СТАТТЯ НОМЕРА

УДК 351.743

В. В. Сокурєнко,

доктор юридичних наук, доцент, ректор
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

**МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ
НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ
ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Досліджено стан сучасної системи підготовки кадрів для Національної поліції України. Визначено, що міжнародне співробітництво в галузі підготовки поліцейських кадрів є новим перспективним напрямком міжнародної взаємодії у сфері протидії злочинності. Встановлено, що в сучасних умовах швидкого розвитку інтеграційних процесів у світі та значного зближення країн у різних сферах суспільного життя виникає потреба вчити поліцейських працювати в умовах інтенсивного розвитку міжнародного співробітництва.

Ключові слова: поліція, Україна, підготовка кадрів, міжнародне співробітництво, досвід, поліцейська освіта, стандарти підготовки, модель підготовки поліцейських, протидія злочинності.

Постановка проблеми. Підготовка висококваліфікованих кадрів для Національної поліції України є одним із першочергових завдань нашої держави в сучасних умовах. Підбір, виховання та навчання поліцейських є надзвичайно важливим напрямом діяльності держави, що забезпечує ефективну реалізацію її правоохоронної функції. Підвищення ефективності спеціальної підготовки особового складу поліції, важливість налагодження більш довірливих відносин між поліцією та населенням, зростаюче міжнародне співробітництво у правоохоронній сфері є необхідними вимогами, які дозволяють забезпечити безпеку й мир у суспільстві, належний стан законності та правопорядку в державі. Саме з цих причин проблема підготовки кадрів для Національної поліції України розглядається як справа пріоритетної важливості, на яку мають бути спрямовані зусилля керівництва нашої держави.

Необхідно звернути увагу, що сучасні умови розвитку українського суспільства та прагнення нашої держави набути статусу повноправного члена Європейського Союзу вимагають від правоохоронних органів урахування європейських стандартів поліцейської діяльності, зокрема в частині вироблення дієвого механізму підготовки висококваліфікованих працівників та відпрацювання відповідних системних заходів щодо його реалізації. Питання кадрової політики у правоохоронній сфері, формування професійного як

офіцерського корпусу, так й інших категорій працівників поліції, надання їм не лише високих професійних, а й морально-психологічних якостей, наблизення системи їх підготовки та проходження служби до сучасних європейських стандартів залишаються актуальним загальнодержавним завданням [1, с. 366–367]. Слід підкреслити, що важливість оновлення механізму підготовки працівників для органів внутрішніх справ України, який існував раніше, зумовлена наявністю низки істотних недоліків, зокрема в організації діяльності «старої міліції», підготовки кадрів для органів міліції. Саме це і зумовлює необхідність дослідження пріоритетних напрямів підготовки кадрів для органів поліції як на однієї з важливих передумов ефективної правоохоронної діяльності.

Підтримуємо позицію А. Т. Комзюка, який вважає, що вагомий внесок щодо вирішення проблемних питань, які виникають у діяльності правоохоронних органів, зокрема в частині підвищення ефективності підготовки кадрів, зобов'язана зробити відомча наука, основним призначенням якої було та залишається проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, спрямованих на розв'язання не лише теоретичних, а й правових та організаційних проблем практичної діяльності [2, с. 9]. Зважаючи на це, МВС України в цілому та Національна поліція України зокрема зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення ефективної діяльності органів та підрозділів поліції за всіма напрямками їх діяльності, у тому числі в частині підготовки особового складу до виконання покладених на них завдань.

Сьогодні МВС України з метою вдосконалення механізму підготовки кадрів для органів та підрозділів Національної поліції бере активну участь у міжнародному співробітництві в галузі підготовки кваліфікованого персоналу. Відповідно до п. 4 ст. 16 закону України «Про Національну поліцію» міністр внутрішніх справ України забезпечує виконання міжнародних договорів України, що належать до сфер діяльності поліції [3]. Крім того, на МВС України покладається обов'язок щодо забезпечення міжнародного співробітництва, участі в розробленні проектів та укладенні міжнародних договорів України з питань, що належать до його компетенції, забезпечення в межах повноважень, передбачених законом, виконання укладених міжнародних договорів України [4]. Проте питання вдосконалення системи відомчої освіти МВС України в цілому та Національної поліції України зокрема, підвищення рівня міжнародного співробітництва у цьому напрямі ще не достатньо вивчені і потребують подальшого дослідження.

Стан дослідження. Питанням організації підготовки кадрів органів внутрішніх справ України, поліцейських кадрів та окремим аспектам проблеми реформування системи освіти МВС України присвячені дослідження М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, Є. В. Зозулі,

М. Н. Курка, Г. О. Пономаренко, В. В. Чернея та інших. Проте аналіз наукових праць наведених вище вчених дозволив дійти висновку, що, незважаючи на висвітлення окремих аспектів підготовки поліцейських кадрів, комплексного дослідження вказаного напрямку діяльності проведено не було. Крім того, зважаючи на прийняття у 2015 році закону України «Про Національну поліцію» та утворення замість міліції нового органу – поліції, безпосереднє вивчення саме особливостей підготовки кадрів для органів та підрозділів поліції відсутнє.

Мета статті. Зважаючи на викладене вище, назріла нагальна потреба у проведенні наукового аналізу системи підготовки поліцейських кадрів в Україні, обґрунтуванні важливості створення єдиних стандартів підготовки поліцейських кадрів, поглиблення співпраці у правоохоронній сфері, у тому числі в частині підготовки кадрів для органів поліції, на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях, активізації участі МВС України та Національної поліції в міжнародному співробітництві в галузі підготовки поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до закону України «Про Національну поліцію» в умовах демократії поліція являє собою центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [3]. Отже, в діяльності поліції повага прав людини є одним з основних принципів роботи поліції в демократичному суспільстві. Слід зазначити, що принцип поваги прав людини визнається і основоположним принципом підготовки поліцейських кадрів. Проблема забезпечення прав людини в діяльності поліції набуває дедалі більшого міжнародного значення. Це зумовлено появою нових загроз забезпеченню прав і свобод людини та необхідністю вироблення дієвого механізму їх охорони та захисту на міжнародному рівні. Зростають регіональні загрози міжнародній безпеці, які за своїми негативними наслідками можуть мати потенціал глобального впливу [5], підвищення рівня злочинності як у національному, так і у міжнародному масштабах. Підтримуємо позицію О. І. Безпалової, що саме злочинність є тим чинником, що загрожує глобальній міжнародній стабільності та негативно позначається на безпековому середовищі будь-якої держави [6, с. 416]. Отже, комплектування органів та підрозділів Національної поліції України виключно висококваліфікованими працівниками є необхідною передумовою забезпечення належного стану протидії злочинності та правопорядку як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

Відповідно до точки зору В. В. Чернея, «... готовність і здатність працівників поліції вирішувати в складних соціально-політичних та економічних умовах завдання щодо охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, зміцнення суверенітету й територіальної

цілісності держави вимагають постійного підвищення професіоналізму кадрів, поглиблення їх знань, аналітичного складу мислення, уміння прогнозувати події та адекватно реагувати на них. А це потребує належного рівня підготовки правоохоронців у відомчих освітніх закладах і відповідної кваліфікації педагогічного персоналу» [7, с. 5]. Підтримуючи позицію наведеного вище науковця, хотілося б акцентувати увагу на тому, що сьогодні існує гостра потреба у виробленні дієвих механізмів протидії злочинності, підвищенні професійного рівня працівників поліції, зокрема шляхом ознайомлення працівників Національної поліції з міжнародними нормами, які стосуються захисту прав людини, та особливостями діяльності різноманітних міжнародних правоохоронних організацій у цих процесах. Зазначені вище фактори вимагають створення умов для ефективного розвитку міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів.

Для реалізації цієї мети потрібно виконати наступні завдання:

- систематизувати існуючі сучасні системи підготовки поліцейських для визначення умов здійснення міжнародного співробітництва в правоохоронній галузі;

- проаналізувати міжнародні угоди та інші документи, що містять положення, які стосуються міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських, та класифікувати їх;

- систематизувати організаційні форми здійснення міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів;

- оцінити практику здійснення міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях;

- визначити можливості щодо вдосконалення міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів та участі в ньому Національної поліції України в сучасних умовах.

Зважаючи на викладене вище, можна дійти висновку, що міжнародне співробітництво в галузі підготовки поліцейських кадрів є одним із напрямків міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності. В юридичній науці вчені розділяють поняття «міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності» і «міжнародне поліцейське співробітництво». Міжнародне поліцейське співробітництво є поняттям більш вузьким у порівнянні з міжнародним співробітництвом у сфері протидії злочинності (тобто є його складовою частиною). Зміст міжнародного поліцейського співробітництва полягає у взаємодії національних поліцейських організацій (органів державної влади, на які покладається обов'язок щодо забезпечення законності та правопорядку в державі, охорони та захисту прав і свобод громадян тощо). Що ж стосується міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності, то воно може здійснюватися як на міжурядовій, так і на неурядовій основі (в рамках діяльності відповідних міжнародних неурядових організацій). Варто зазначити, що міжнародне

співробітництво в галузі підготовки поліцейських кадрів є напрямком міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності, а також напрямком міжнародного поліцейського співробітництва.

Зміст міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів полягає у співпраці держав в особі урядів, міністерств внутрішніх справ чи інших поліцейських структур, міжнародних урядових і неурядових організацій, яка здійснюється з метою вдосконалення та підвищення ефективності навчання кандидатів на службу в органах поліції, підвищення професійного рівня працівників поліції, у тому числі підвищення кваліфікації працівників поліції, що обіймають керівні посади. Саме в результаті міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів можуть бути прийняті єдині стандарти підготовки поліцейських кадрів. Отже, безпосередня участь Національної поліції України в міжнародному співробітництві саме в цьому напрямі дозволить виробити оптимальну модель підготовки працівників поліції в частині: кадрового планування; розроблення професійно-кваліфікаційних моделей, вимог до персоналу за посадами і професіями; набору і відбору персоналу; організації системи оплати й стимулювання праці; адаптації персоналу, роботи з тими, хто звільняється; підбору, розміщення, просування персоналу (ділова кар'єра); професійного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу; оцінки персоналу; удосконалення роботи з персоналом [1, с. 373].

На законодавчому рівні передбачено, що взаємовідносини у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базуються на міжнародних договорах, а також на установчих актах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна [3]. Зважаючи на це, слід підкреслити, що співпраця в галузі підготовки поліцейських кадрів здійснюється на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях.

На універсальному рівні співпраця здійснюється в рамках міжнародних міжурядових організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, міжнародних поліцейських організацій (Інтерпол). Поліцейські можуть направлятися до міжнародних організацій, іноземних держав як представники поліції з метою забезпечення координації співробітництва з питань, що належать до повноважень поліції [3], у тому числі в частині підвищення ефективності існуючих механізмів підготовки працівників поліції.

Необхідно зазначити, що співпраця на універсальному рівні сьогодні є недостатньо розвиненою. Це зумовлено тим, що досі залишаються не створеними спеціалізовані міжнародні організації, провідним напрямом діяльності яких має стати налагодження співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів. Співпрацю, яка здійснюється в рамках діяльності Організації Об'єднаних Націй, скоріше можна охарактеризувати як співпрацю не в рамках Організації

(на глобальному рівні), а як надання допомоги певним країнам у підготовці поліцейських кадрів. Співпраця ж у рамках Інтерполу має досить вузьку спрямованість, одже спрямована на підготовку та підвищення кваліфікації лише кадрів, які безпосередньо працюють в національних бюро Інтерполу.

Варто підкреслити, що міжнародне співробітництво в галузі підготовки поліцейських кадрів має здійснюватися з урахуванням відмінностей в організації та методах підготовки поліцейських кадрів в різних країнах. Відповідно, при здійсненні міжнародного співробітництва в галузі підготовки поліцейських кадрів необхідно враховувати особливості національних систем підготовки працівників поліції, зокрема специфіку навчальних закладів, які здійснюють таку підготовку, а також зміст самої підготовки. Як зазначає М. І. Ануфрієв, «... серед безумовних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах слід назвати її високу технічну оснащеність, прикладний характер навчального процесу і власне наукових досліджень, вироблення навичок і вмінь (часто доведених до автоматизму). У навчальних закладах цих країн готують фахівців з конкретних напрямів правоохоронної практики, адаптованих до реальних умов» [8, с. 133]. Отже, важливого значення набуває врахування позитивних здобутків зарубіжних країн у напрямі підготовки працівників поліції, адаптації їх до змін, що відбуваються в суспільстві та державі. Участь у міжнародному співробітництві в галузі підготовки поліцейських кадрів дає державі можливість обмінюватися інформацією про нові методи навчання та позитивним досвідом як у сфері підготовки працівників поліції, так і у сфері протидії злочинності, а також використовувати такий досвід на практиці.

Здійснюючи взаємодію у сфері підготовки поліцейських кадрів, держави використовують дві основні правові форми, такі як: договірно-правова (або конвенційна) та інституційна (співпраця в рамках міжнародних організацій, наприклад, участь в таких спеціалізованих міжнародних організаціях, як Конференція ректорів поліцейських вузів країн Західної та Східної Європи, Асоціація європейських поліцейських академій). Особливої уваги, на нашу думку, заслугоує вивчення особливостей співробітництва в рамках міжнародних навчальних центрів і спеціалізованих організацій з підготовки поліцейських кадрів. Вражаємо, що необхідно розвивати співпрацю в цьому напрямі, розширювати коло учасників вже існуючих організацій та створювати нові. На нашу думку, доцільно створити такий міжнародний освітній центр на базі одного з навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

Не менш важливим напрямом підвищення ефективності кадрового забезпечення та професійної підготовки в діяльності поліції є

міжнародне співробітництво Національної поліції України (зокрема відповідних вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання) з навчальними закладами іноземних держав. В умовах зростання кількості злочинів міжнародного характеру виникає нагальна потреба в оновленні існуючої системи підготовки фахівців, здатних боротися з ними. Підтримуємо позицію Є. В. Зозулі, який зазначає, що це є одним із чинників, які сприяють зростанню фахового потенціалу науково-педагогічних працівників, розвитку навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу, підвищенню авторитету вищих навчальних закладів МВС як в Україні, так і за її межами [9, с. 21]. Отже, ефективність якісної підготовки поліцейських до протидії злочинам міжнародного характеру залежить безпосередньо від активізації міжнародної співпраці в галузі підготовки поліцейських кадрів, безперервного обміну досвідом представників навчальних закладів різних держав щодо специфіки підготовки працівників поліції до виконання покладених на них обов'язків.

Таким чином, міжнародні стандарти підготовки поліцейських кадрів можна визначити як уніфіковані вимоги до підготовки поліцейських, що містяться в міжнародних угодах і документах. Стандарти з підготовки поліцейських кадрів можна розділити на:

- професійні стандарти, які мають на меті підвищення рівня професійної підготовки поліцейських, що в результаті має привести до оптимізації арсеналу засобів і методів протидії злочинності,
- стандарти у сфері забезпечення прав людини, які спрямовані на забезпечення розуміння та дотримання всіма працівниками поліції прав і основних свобод людини.

Висновок. Національна поліція України бере активну участь у міжнародному співробітництві в галузі підготовки кадрів поліції. Одним із важливих кроків у цьому напрямі вбачається вдосконалення діяльності навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Звісно, що це вимагає подальшого налагодження взаємодії з навчальними закладами поліції інших країн, запровадження практики взаємного обміну позитивним досвідом у частині підготовки кадрів поліції, зокрема, шляхом обміну навчальною літературою, найбільш досвідченими викладачами та слухачами, підвищення кваліфікації практичних працівників у рамках взаємного обміну з проблем, що становлять спільний інтерес (боротьба з організованою злочинністю, нелегальна міграція, кіберзлочинність, боротьба з незаконним обігом наркотиків тощо). Активна участь у міжнародному співробітництві в галузі підготовки поліцейських кадрів є однією з ознак сформованої системи міжнародних відносин та цілеспрямованого розвитку міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності, що, у свою

чергу, притаманна економічно і політично стабільним державам зі сформованою та досить ефективно функціонуючою системою підготовки кадрів поліції.

Список бібліографічних посилань: 1. Сокурєнко В. В. Сфера оборони України: адміністративно-правове регулювання: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 544 с. 2. Комзюк А. Т. Сучасний стан та шляхи удосконалення наукового забезпечення роботи з персоналом в ОВС // Актуальні проблеми роботи з персоналом у правоохоронних органах: матеріали наук.-практ. конф., 27 листоп. 2008 р., м. Харків/МВС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ; за ред. А. Т. Комзюка та М. І. Іншина. Харків, 2008. С. 9–14. 3. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Урядовий кур'єр*. 2015. 12 груд. 4. Про затвердження положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF> (дата звернення: 25.08.2016). 5. Про Стратегію національної безпеки України: указ Президента України від 12.02.2007 № 105/2007 // База даних «Законодавство України/Верховна Рада України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007> (дата звернення: 25.08.2016). 6. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: НікаНова, 2014. 544 с. 7. Черней В. В. Актуальні проблеми реформування системи освіти МВС України в контексті європейських стандартів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 3–16. 8. Ануфрієв М. І., Бандурка О. М., Ярмиш О. Н. Вищий заклад освіти МВС України: наук.-практ. посіб. Харків: Ун-т внутр. справ, 1999. 369 с. 9. Зозуля С. В. Підготовку сучасного правоохоронця – на рівень європейських стандартів. *Віче*. 2014. № 4. С. 20–22.

Надійшла до редколегії 25.08.2016

Сокурєнко В. В. Международное сотрудничество как одно из приоритетных направлений повышения эффективности подготовки работников для органов и подразделений Национальной полиции Украины

Исследовано состояние современной системы подготовки кадров для Национальной полиции Украины. Определено, что международное сотрудничество в области подготовки полицейских кадров является новым перспективным направлением международного взаимодействия в сфере борьбы с преступностью. Установлено, что в современных условиях быстрого развития интеграционных процессов в мире и значительного сближения стран в различных сферах возникает потребность учить полицейских работать в условиях интенсивного развития международного сотрудничества.

Ключевые слова: полиция, Украина, подготовка кадров, международное сотрудничество, полицейское образование, стандарты подготовки, модель подготовки полицейских, противодействие преступности.

Sokurenko V. V. International cooperation as one of the priorities in improving the efficiency of training officers for agencies and divisions of the National Police of Ukraine

The author has emphasized the fact that nowadays there is an urgent need for scientific analysis of the training system of police personnel in Ukraine; establishment of uniform standards of police personnel training, extension of cooperation within law enforcement area has become very important; the need to strengthen international cooperation in the sphere of police training has been enhanced.

The author argues that international cooperation in the sphere of police personnel training is a new promising area of international cooperation in crime combating area. The direct participation of the National Police of Ukraine in this cooperation will develop an optimal model of police training.

The state of international cooperation of Ukraine in the field of police personnel training at the universal, regional and bilateral levels has been considered in details. The author has offered to establish an international center for police personnel training on the basis of one of educational institutions, which train police officers. Herewith the author divides the standards that are to be trained for police officers into professional and those in the area of guaranteeing human rights.

Keywords: police, Ukraine, personnel training, international cooperation, police training, training standards, police training model, crime combating.

